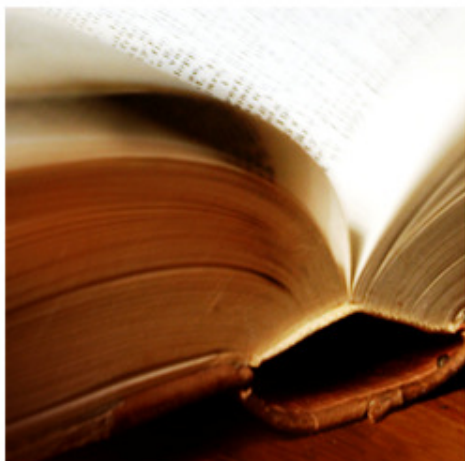
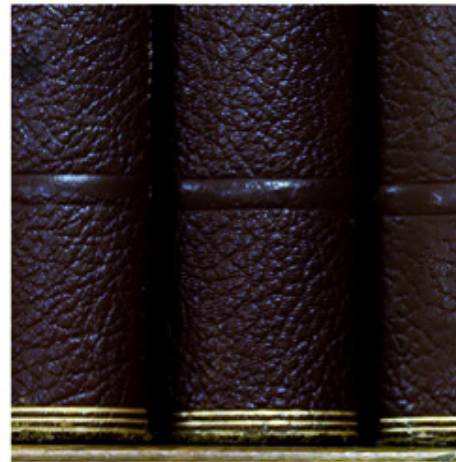
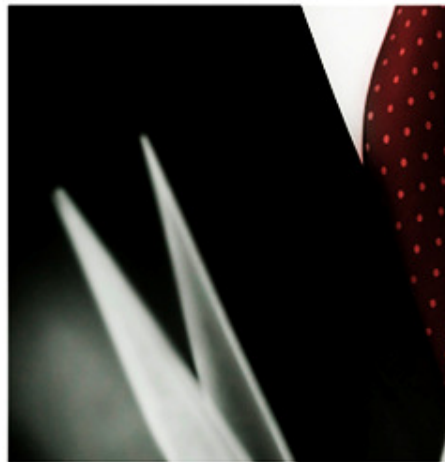

Budżet państwa

Dr Gabriela Przesławska

Uniwersytet Wrocławski

Instytut Nauk Ekonomicznych. Zakład Polityki Gospodarczej

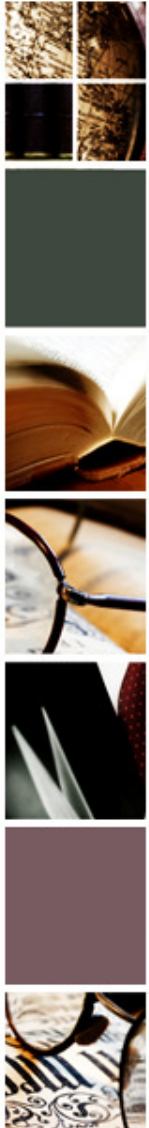

Budżet państwa

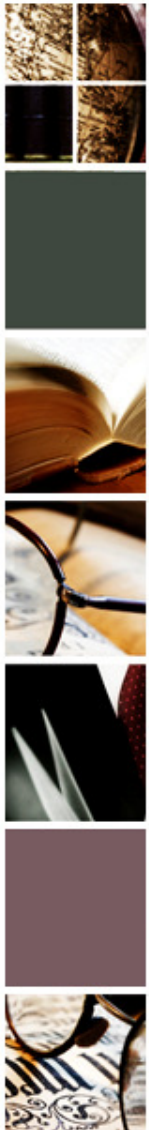
- **W teorii finansów publicznych przyjmuje się, że budżet państwa, to wpływy(czyli dochody) oraz obciążenia (czyli wydatki) państwa w danym roku kalendarzowym. Budżet państwa to wyrażony liczbowo program działań rządu w dążeniu do realizacji celów politycznych, ekonomicznych i społecznych**

-
- **Analiza budżetu państwa pozwala m.in. na klasyfikację danego państwa do określonego modelu kapitalizmu, tj. liberalnego, unijnego (kontynentalnego), skandynawskiego lub azjatyckiego**

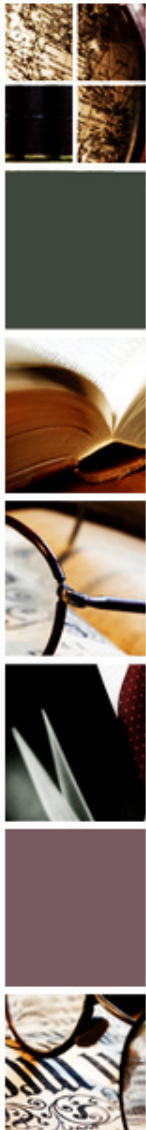

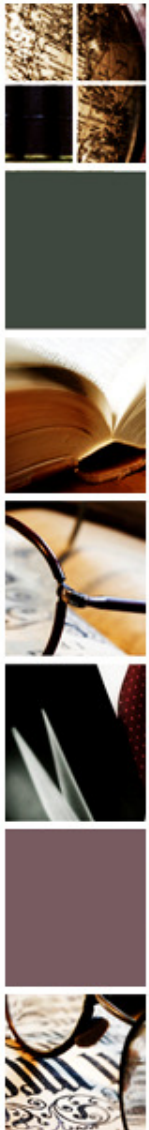
- Istnieją bowiem trzy kryteria pozwalające wyodrębnić istniejące warianty kapitalizmu, tj.:
 - - polityczny, wyrażający się poprzez udział państwa w gospodarce (wydatki, regulacja, własność),
 - - ekonomiczny określony poprzez skalę wpływu na gospodarkę otwartych i konkurencyjnych rynków oraz
 - - społeczny uwzględniający stan solidarności społecznej.

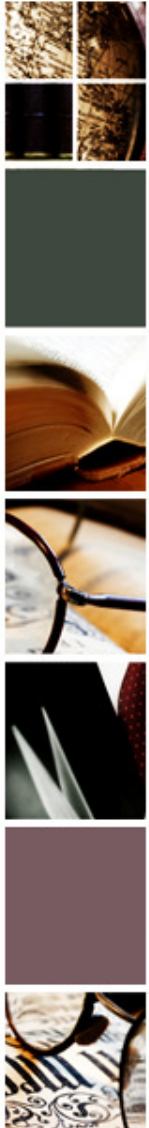
- Udział budżetu państwa w produkcie krajowym brutto uważany jest za ważny wskaźnik stopnia ingerencji państwa w gospodarkę.
- Przyjmuje się, że wydatki budżetu państwa w relacji do PKB nie powinny przekraczać 30%.
- Przekroczenie tej granicy powoduje procesy destabilizacyjne w gospodarce wyrażające się w narastaniu inflacji z powodu wystąpienia deficytu budżetowego (czyli nadwyżki wydatków nad wpływami), a w konsekwencji do bezrobocia
- Zgodnie bowiem z krzywą Phillipsa zwalczanie inflacji prowadzi do zwiększenia bezrobocia

- Jeśli zatem wydatki państwa stanowią np. 30% PKB, to oznacza, że udział państwa w gospodarce wynosi $\frac{1}{3}$ w stosunku do udziału rynku.

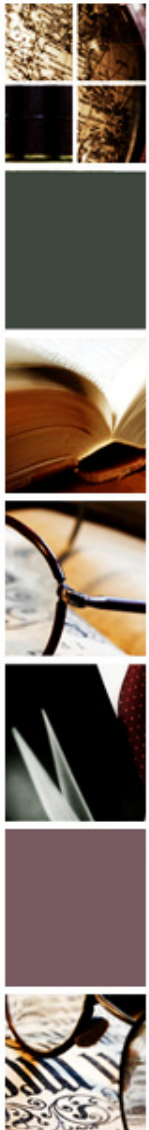

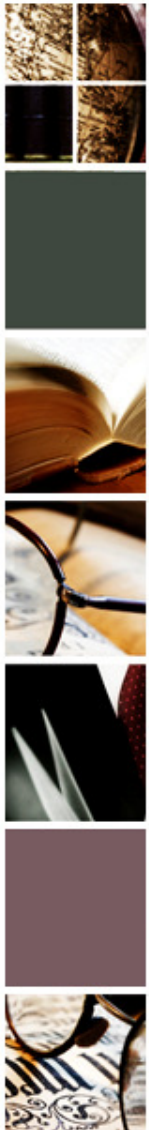
- Państwo - za pośrednictwem budżetu - czyli gromadzenia dochodów i dokonywania wydatków prowadzi politykę gospodarczą, w tym przypadku budżetową, zmierzająca do osiągnięcia celów politycznych, ekonomicznych i społecznych

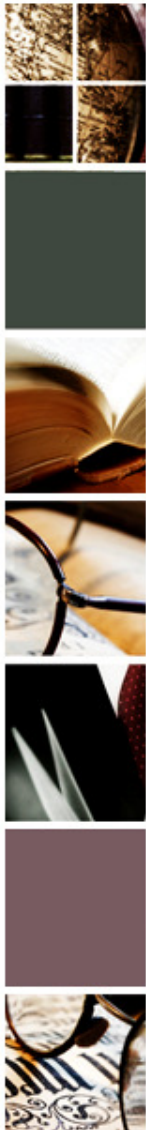
- **Polityka budżetowa pełni trzy funkcje:**
- **alokacyjną,**
- **redystrybucyjną oraz**
- **stabilizacyjną**
- **Funkcja alokacyjna polityki budżetowej** wyraża się w wykorzystywaniu dochodów i wydatków budżetu do zmian struktury PKB, czyli pożądanego alokacji zasobów między sektor prywatny i sektor państwowy.

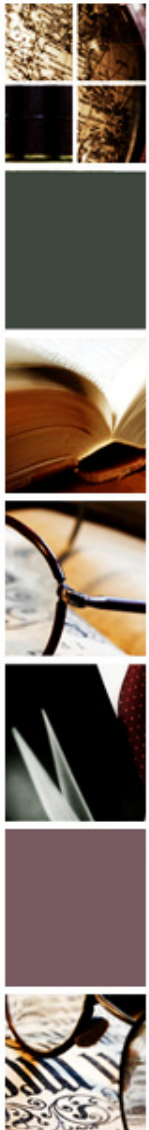
- Gdy rząd – w **funkcji alokacyjnej**- chce pobudzić określone dziedziny działalności oddziałuje wtedy na ich rozwój poprzez dotacje, czy niższe podatki. Gdy dana działalność gospodarcza ma już charakter schyłkowy- z uwagi na wyzwania rynkowe, niską konkurencyjność - zaprzestaje dotacji, ulg, itp..

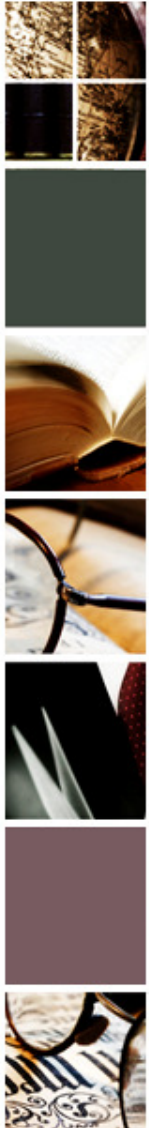
- **Funkcja redystrybucyjna** polityki budżetowej polega na wykorzystywaniu budżetu, tj. podatków i wydatków do ostatecznego podziału dochodu narodowego. W tej funkcji państwo występuje jako „Janosik”.
- Podział pierwotny - jak wiadomo - kształtuje rynek.
- Dla „spłaszczenia” dochodów najczęściej stosowana jest formuła progresywna (rośnie dochód, rośnie podatek).
- **Liberałowie opowiadający się za zmniejszeniem roli państwa w gospodarce, a zwiększeniem roli mechanizmów rynkowych, preferują podatek liniowy (w stałej proporcji do dochodu).**

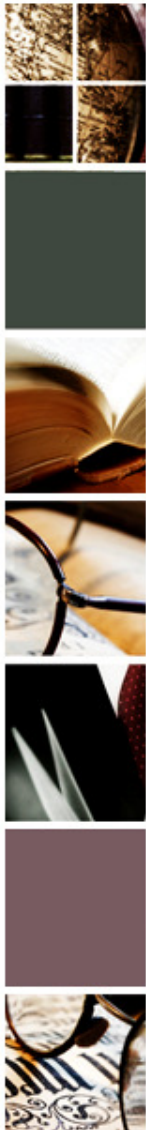
- **Stabilizacyjna funkcja polityki budżetowej** polega na stosowaniu dochodów i wydatków budżetowych do osiągnięcia makroekonomicznych celów gospodarczych:
 - Wysokiego stopnia wykorzystania potencjału wytwórczego, tj.
 - ograniczenia bezrobocia, stabilności cen, zrównoważonego tempa wzrostu gospodarczego i bilansu płatniczego.
- Koncepcja wykorzystywania budżetu państwa do interwencji państwa w przebieg procesów gospodarczych i stabilizacji wahań PKB w cyklu koniunkturalnym jest autorstwa „ojca” interwencjonizmu państwowego Johna M.Keynesa – brytyjskiego ekonomisty.

- **Polityka budżetowa może mieć charakter pasywny, wówczas mówi się o działaniu automatycznych stabilizatorów koniunktury.**
- **Ich działanie opiera się na ustawowych zasadach poboru dochodów lub wydatkowania i automatycznym, przeciwważącym reagowaniu na zmiany sytuacji gospodarczej tj wahaniami dochodu czyli koniunktury.**
- **Gdy w okresie recesji spadają dochody, automatycznie też spadają podatki i wypłacane są zasiłki dla bezrobotnych, gdy następuje faza ożywienia w gospodarce i rosną dochody, rosną też podatki, a budżet zmierza do równowagi.**

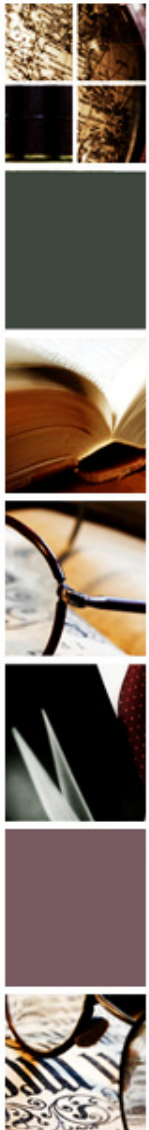

- **Aktywna polityka budżetowa, to inaczej polityka dyskrecyjna**
- **W tym wypadku wprowadza się zmiany legislacyjne w programach budżetowych są to:**
- **zmiany stawek podatków, zmiany zasad podziału transferów z budżetu państwa, zmiany zakresu i przeznaczenia wydatków na roboty i inwestycje publiczne.**
- **Z uwagi**
- **na polityczny charakter procesu politycznego (trudność osiągnięcia konsensusu, przewaga celów politycznych nad względami ekonomicznymi) uważa się,**
- **że polityka dyskrecyjna może cechować się mniejszą skutecznością, niż polityka automatycznych stabilizatorów koniunktury**
- **(występują też opóźnienia czasowe między rozpoznaną fazą cyklu i zastosowaną terapią).**

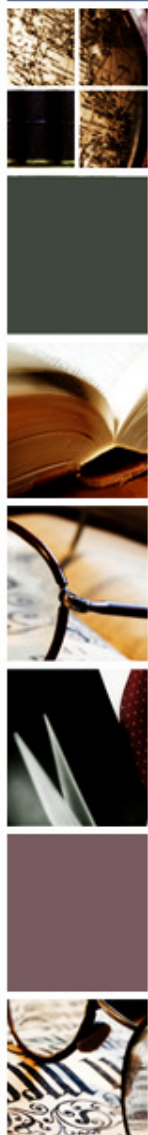
- **Krzywa Laffera**

- Zależność między stopą podatkową a wpływami do budżetu,
- Po przekroczeniu przez stopę podatkową pewnego poziomu, wpływy do budżetu zaczynają spadać (spada bowiem podstawa wymiaru podatku na skutek spadku zysków, szarej strefy i bezrobocia).
- Dochody budżetu są iloczynem stopy podatkowej i podstawy wymiaru podatku.
- Artur Laffer, to ekonomista ze szkoły ekonomii podaży, szkoły opozycyjnej wobec ekonomii popytu Keynesa. Postulował niskie podatki, niskie wydatki, znaczenie bodźców ekonomicznych dla przedsiębiorców zapewniających produkcję, czyli podaż.
- Ekonomia podaży znalazła praktyczny wyraz w polityce gospodarczej premier Wlk.Brytanii M.Thatcher i prezydenta R.Reagana w USA (reaganomika).

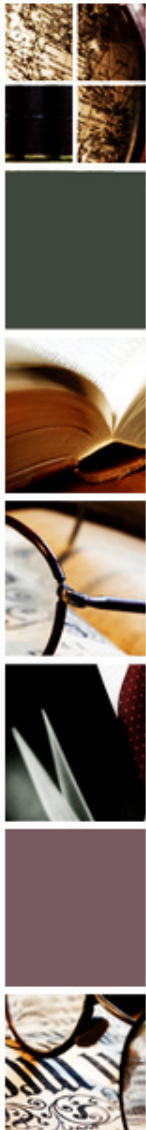
- **Pomiędzy zwolennikami interwencji państwa w gospodarkę (keynesistami), a zwolennikami rozwiązań rynkowych (liberałami) istnieje spór w sprawie deficytu budżetowego.**
- **Keynesiści** podkreślają jego celowość i skuteczność jako narzędzia stabilizowania koniunktury, głównie w sferze walki z bezrobociem oraz twierdzą, że w długim okresie, dzięki mnożnikowemu działaniu wydatków prywatnych i publicznych budżet osiągnie równowagę

Deficyt budżetowy- efekt wypierania

- **Liberałowie**, przeciwnie, sądzą że nadmierne wydatki państwa wywołujące deficyt powadzą do **wypierania inwestycji prywatnych przez mniej efektywne – zdaniem liberałów - inwestycje publiczne (crowding out effect)**.
- Twierdzą, że konsekwencją deficytu budżetowego jest wzrost zapotrzebowania rządu na kredyt i wynikający stąd wzrost stóp procentowych. Wśród prywatnych inwestorów spada wówczas skłonność do inwestowania.

Oddziaływanie państwa na przebieg cyklu koniunkturalnego

- **Polityka interwencjonizmu państwowego z wykorzystaniem budżetu**(tj. ekspansywna polityka fiskalna) stosowana była w Stanach Zjednoczonych przez prezydenta Roosevelta w l.30. XX w. w ramach tzw. New Deal i w okresie ostatniego kryzysu 2007 przez prezydenta Baracka Obamę.
- **Polityka ta polega na stymulowaniu popytu w okresie recesji**(zwiększanie wydatków i inwestycji publicznych, zmniejszanie podatków, czyli poprzez wywoływanie deficytu budżetowego) i **odwrotnie, na studzeniu popytu w okresie nadmiernego ożywienia gospodarczego, grożącego inflacją.**Stosuje się wówczas podwyższanie podatków i zmniejszanie wydatków publicznych. Budżet zmierza do równowagi.

Interwencjonizm a planowanie ekonomiczne i etatyzm

- **Interwencjonizmu państwowego nie należy utożsamiać z planowaniem i etatyzmem**
- **Planowanie ekonomiczne**, to zastępowanie mechanizmu rynkowego przymusem państwowym w gospodarce.
- **Etatyzm** z kolei, to przejmowanie przez państwo funkcji przedsiębiorcy i bankiera w warunkach gospodarki rynkowej.
- Natomiast **interwencjonizm państwowy** oznacza wspomaganie mechanizmu rynkowego instrumentami polityki monetarnej i fiskalnej.

Źródła:

- Elementarne zagadnienia ekonomii, R.Milewski(red. nauk.), PWN 2008.
- W. Samecki, Wprowadzenie do ekonomiki, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2005.
- A. Wojtyna, Alternatywne modele kapitalizmu, Gospodarka Narodowa 2005, nr9.

